

TA'LIM TARBIYA JARAYONIDA ZARARLI AXBOROTLAR TAHDIDINI
BARTARAF ETISH IJTIMOIIY PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Paziljanova Zulfiya Sabirjanovna

*Qo'qon davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),*

Ochildiyeva Intizor Madadjon qizi

QDPI 1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada axborot tushunchasi, axborot xavfsizligi, axborot xavfsizligining muhimlik darajasi, axborotni himoya qilishning yo'nalishlari va turlari kabi tushunchalar bayon etilgan. O'quv jarayonida o'quvchilarning internet tarmog'idan foydalanishi davomida ularni turli-xil zarar va tahdidlardan himoya qilishga ham ushbu maqolada e'tibor qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *axborot, axborot xavfsizligi, axborotni himoya qilishning yo'nalishlari, axborotni himoya qilish turlari, axborotlarni ma'naviy-ma'rifiy himoyalash usuli.*

Annotation: *This article describes concepts such as information security, information security, the importance of information security, areas and types of information protection. This article focuses on protecting students from various harms and threats while using the Internet during the educational process.*

Keywords: *information, information security, directions of information protection, types of information protection, methods of spiritual and educational protection of information.*

Аннотация: *В данной статье рассмотрены такие понятия, как информационная безопасность, информационная безопасность, значение информационной безопасности, направления и виды защиты информации. В данной статье основное внимание уделяется защите обучающихся от различного рода вреда и угроз при использовании сети Интернет в образовательном процессе.*

Ключевые слова: *информация, информационная безопасность, направления защиты информации, виды защиты информации, методы духовно-просветительской защиты информации.*

Globalashgan axborot tizimi inson faoliyatining barcha sohalarini ulkan hajmdagi ma'lumotlar bazasi bilan o'ziga qamrab oldi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, milliy xavfsizlik tizimi doirasida insonlar tez-tez yuzlanib turadigan muammo turi bu axborot xavfsizligi muammosidir. Ahamiyatli jihati shundaki har bir axborotning eng faol iste'molchilari va ishlab chiqaruvchilari ta'lim sohasi vakillari hisoblanadi. Bu borada biz e'tibor qaratishimiz kerak bo'lgan muhim jarayon kelajak avlodlarning intellektual va ma'naviy salohiyati uyg'unlashuvidir.

Barchamizga ma'lumki, ta'lim samaradorligi axborotlarni yaratish va qabul qilish bilan bog'liq, bu bizga o'quvchi yoshlarni shaxsiyatiga zarar yetkazishi va harakatli oqibatlarga olib kelishi mumkin bo'lgan ma'lumotlardan himoya qilish masalasini ko'tarishga yordam beradi

Zamonaviy jamiyatda axborot sohasi jamiyat hayotida sodir bo'layotgan barcha jarayonlarni va jamiyat a'zolarining ushbu jarayonlar ishtirokchisi sifatidagi xulq-atvorini belgilovchi tizimni tashkil etuvchi omildir [1]. Axborot muhiti davlat xavfsizligining barcha tarkibiy qismlariga - siyosiy, iqtisodiy, mudofaa va boshqalarga faol ta'sir ko'rsatadi.

Axborot muhiti davlat ta'lim tizimiga kuchli ta'sir o'tkaza oladi. Rivojlanib borayotgan inson hayotining barcha sohalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga qaramlik zaifliklarga olib keladi, vaziyatdan kelib chiqib ularni aniqlash, diqqat bilan tahlil qilish, yo'q qilish yoki kamaytirishni to'g'ri ta'minlash kerak.

Barcha tegishli subyektlar - davlat organlari, xususiy sektor yoki alohida fuqarolar - bu umumiy mas'uliyatni tan olishlari, himoya qilish uchun choralar ko'rishlari kerak, zarur hollarda axborot makonida xavfsizlikni mustahkamlash bo'yicha kelishilgan chora-tadbirlarni ta'minlashni yo'lga qo'yish kerak. Axborot xavfsizligining ahamiyati, shundan iboratki, xususan, hozir dunyoda axborot xavfsizligi bo'yicha 500 dan ortiq standartlar va normativ hujjatlar mavjud.

Axborot jamiyatining shakllanishi bilan birga keladigan zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) jadal rivojlanishi yosh avlodning jismoniy, aqliy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish, shaxsiyati va uning axloqiy xarakterini shakllantirishga frontal ta'sir ko'rsatishi bilan bog'liq.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, bugungi kunda barcha turdagi ta'lim muassasalarida o'quv jarayonlari internet tarmoqlari bilan o'zaro aloqador tarzda amalga oshiriladi.

Bu jarayonning barcha ishtirokchilari esa axborot va ta'lim muhiti hisoblanadi.

Asosiy qoidalar va natijalar.

Internet uchun ma'lum bir shaxs egalik qilmaydi biroq har bir sayt va tarmoqlar administratorlar va belgilangan tashkilotlar nazorati ostida tashkillangan. Barchamizga ma'lumki, yoshlar kattalarga qaraganda ko'proq vaqtlarini internetda o'tkazishadi.

Bundan yuqori daraja ham bor ya'ni talabalarning Internetdan foydalanmaydigan qismi juda ham ozchilikni tashkil etadi [2]. Butun dunyodagi yoshlar uchun ijtimoiy tarmoqlar va bloglar kabi foydalanuvchi tomonidan yaratilgan drayverlar kontentga aylandi va yoshlar orasida yangi kasb turi ya'ni kontentmeyker-blogger shakllandi.

Internetda o'quvchilarga kerakli va qiziqqan ma'lumotlarni topishga oson yordam berish uchun katta imkoniyatlar mavjud.

Hozirgi kunda Internet ta'lim jarayonini o'zgartirishi mumkin degan fikr keng tarqalgan.

Sohada innovatsiyalar to'liqini ta'lim jarayonida ta'limning an'anaviy usullariga nisbatan ko'proq Internetdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishi bilan bog'liq.

Global axborot muhiti universal kompyuterlashtirish va axborotlashtirish bilan tavsiflanadi, axborot va aloqa hayot faoliyatning barcha sohalarida shu jumladan ta'lim texnologiyalarida soat sayin rivojlantirilmoqda.

Axborot mavjudligining ikkinchi tomoni:

O'quvchilar va talaba yoshlar uchun xavfning kuchayishi, yangi xavf omillarining, salbiy tahdidlarning paydo bo'lishi ta'lim jarayonining ishtirokchilariga o'z ta'sirini o'tkazmoqda.

Bunday sharoitlarda eng kam himoyalangan va zararlanish ehtimoli yuqori bo'lgan subyektlar bu hayot pozitsiyasiga ega bo'lmagan, mustaqil fikrlash salohiyati shakllanmagan o'quvchi yoshlar ekanligi ma'lum bo'ldi.

Shunday qilib, globalizatsiya sharoitida axborotning mavjudligi shaxsning axborot xavfsizligi muammosini keltirib chiqaradi.

Ta'limni boshqarish jarayonida o'quvchi yoshlar uchun zarur texnik xizmat ko'rsatish, axborot xavfsizligi tushunchasini takomillashtirish, o'quvchilar uchun alohida axborot xavfsizligi bo'yicha metodik qo'llanmalar ishlab chiqish ahamiyatli masala sifatida muhokama etib kelinmoqda.

Xavfsiz muhitni yaratish uchun ta'lim tashkiloti quyidagilarni ta'minlashi kerak:

- o'quvchilarni zararlibaxborotdan himoya qilish, shuningdek, bu ularning sog'lig'iga zarar yetkazishi mumkin;

– axborot resurslarini himoya qilish va ta'limni tashkil etish tizimlari;

- ta'lim jarayoni ishtirokchilarining shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish;

Samarali kompleks himoyani ta'minlash uchun birinchi navbatda internet tahdidi, buzg'unchi omillarni ko'rib chiqish va tahlil qilish kerak.

Zamonaviy tahlil natijalariga ko'ra axborot muammolari bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktablarda o'quvchilar axborot zararlashuvini oldini olish uchun kompleks choralar ko'rilmagan degan xulosaga kelish mumkin.

Axborot xavfsizligi deganda Internet tarmog'ining salbiy ta'sirlardan himoya qiluvchi mexanizmlar tushuniladi [3]. Internetning dasturiy ta'minot va tarmoq resurslarini oddiy texnik nazorat qilish bilan cheklanib qolmaslik kerak.

Internet foydalanuvchilariga axborotning barcha shakllarida himoyalaniшни o'rgatish va shaxsiy ma'lumotlarni Internet tarmoqlarida oshkora qilmaslikni shakllantirish zarur.

Bizning fikrimizcha, axborot xavfsizligi muammosining ijtimoiy-pedagogik yechimi majburiy talablardan iborat. Ushbu talablarni pedagogik jarayonlarga jalb etish darkor.

Pedagogik ta'sir nafaqat axborot bilan ishlash bo'yicha yo'naltirilishi kerak balki bilim, ko'nikma va malakalarni berish, shuningdek, kasbiy va boshqaruv faoliyatidagi

salbiy ma'lumotlardan himoya qilish bo'yicha faoliyat tajribasini shakllantirish bo'yicha ham ta'sir o'tkaza olish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

[1] O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. O'zbekiston, 1992. 16.
O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi 257-sonli Qonuni. T.: 1997. 257/264
kutubxonasiqonuni. T.: 1997. 257/264

[2] Davletshin M.G., Do'stmuxamedova Sh.A., To'ychiyeva S.M., Mavlonov M.

[3] Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. T.: TDPU, 2004 y.